

ХРОНІКА ІОАННА З ВІНТЕРТУРА (ІОАННА ВІТОДУРАНСЬКОГО) ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ РУСІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIV СТ.

Джерельних матеріалів до історії Галицько-Волинської держави першої половини XIV ст. збереглося надзвичайно мало. Свого часу визначний український історик Михайло Грушевський окреслив цей період влучним терміном “кіммерійська пільма”, серед якої можна побіжно (почасти умовно) окреслити часи правління Юрія Львовича, його синів Андрія та Лева, а також наступника королівської династії Романовичів та спадкоємця їх володінь Юрія-Болеслава Тройденовича, де-не-де встановивши сепаратні факти та висвітливши окремі події¹. Головним підґрунтям до цього служать західні латиномовні джерела, які вже тривалий час виступають об’єктом прискіпливої уваги науковців, однак їх інформаційний потенціал видається ще далеко не вичерпаним. Серед таких матеріалів виділяється твір швейцарського хроніста Іоанна з Вінтертура (або Іоанна Вітодуранського – загальноновживаними і рівнозначними є обидві форми його імені), що містить надзвичайно цінний, докладний опис подій XIV ст. На сторінках цієї хроніки викладено й кілька “руських сюжетів” – саме вони і стануть предметом нашої наукової розвідки.

Зазначимо, що конкретні відомості як про створення джерела, так і про особу його автора достатньо лаконічні. “Хроніка” Іоанна з Вінтертура² загалом охоплює період від понтифікату Інокентія III (1161 – 1216) до 1348 р. Про життя хроніста загалом відомо небагато. Він навчався у школі Вінтертура (Цюрихський кантон, Швейцарія), після чого приєднався до ордену Францисканців. З 1328 р. був ченцем монастиря у Базелі, у 1335 р. – переїхав до Шафхаузена, а на початку 1340-х рр. оселився у монастирі баварського містечка Ліндау, де, власне, і приступив до написання своєї хроніки³. Серед уривків, прямо дотичних до історії Галицько-Волинської держави, відзначимо розлогий опис вторгнення ординських військ до земель польського короля Казимира III (1310 – 1370). Хоч про самих русинів згадки тут відсутні, фрагмент тексту, на нашу думку, дозволяє додатково висвітлити деякі аспекти політики Юрія-Болеслава Тройденовича. Отже, процитуємо наступні рядки:

“Anno dominice incarnationis 1341 in quadragesima tanta multitudino Tartarorum et aliorum paganorum famis inedia compulsa terram regis Gragowie et Ungarie ingressa est, quod quantum ad longitudinem in XX miliaribus et quantum ad latitudinem in V vel IX, ut fertur, terre spacium occupavit” (*“Року втілення Божого 1341 у першу неділю великого посту величезна кількість татар та інших поган голодом та бідами землю королів Краковії та Угорщини атакували, ці [татари і погани] землю протяжністю у двадцять миль в довжину і п’ять чи дев’ять у ширину, як кажуть, зайняли”*)⁴.

Наведений уривок традиційно прийнято вважати ремінісценцією походу ординсько-литовських військ проти польського короля вже по смерті князя Юрія-Болеслава Тройденовича⁵. Щобільше, існують серйозні підстави для спростування цієї думки:

монголи разом з *іншими поганами*, як хроніст Іоанн іменував некатоліцькі народи (у тому числі і русинів), могли атакувати сусідські терени ще за життя руського князя, представника Мазовецької династії. Зауважимо, що упорядники видання виправили датування фрагмента на лютий 1340 р., справедливо вказавши при цьому на ймовірне джерело цієї звістки⁶. Варто погодитися з ними, що записами, звідки хроніст почерпнув інформацію про великий похід ханського війська, була відозва збирача папської десятичини в Угорському королівстві:

“Anno Domini 1340 die XX Febr[uari] cum Tartari intrassent Regnum Polonie, et ob hoc Rex et totum Regnum Ungarie turbaretur, commutavi subito pecunias, quas tunc habebam, et per fr[atrem] Thomam de Zothomar, priorem provinciale[m] ord[in]i Predicat[orum] misi ipsas pecunias ad valorem mille et ccc flor[enos] auri” (*“Року Божого 1340 дня 20 лютого, коли татари атакували королівство Польське, і цим король та усе королівство Угорське дуже занепокоєні, передав одразу гроші, які тільки мав, і через брата Томаса з Жатмара, пріора провінції ордену Домініканців, відправив саму суму у розмірі тисяча і триста флоринів золотом”*)⁷.

Жатмар – комітат на північному сході Угорського королівства (більша його частина сьогодні є територією Румунії), північним кордоном якого є річка Тиса. Певно, вторгнення ординців змусило вивозити зібрані у прикордонні з Галицько-Волинською Руссю кошти (більше чотирьох кілограмів золота, 1 флорин = 3,53 г⁸), аби вони не потрапили до монголів у разі їхнього нападу на Угорщину. Ці свідчення, що належать очевидцю подій, цілком заслуговують на довіру. На грамоту серед науковців першим звернув увагу угорський дослідник Антал Пор⁹, котрий, однак, виходячи із переконання про загибель Юрія-Болеслава Тройденовича 1339 р. (як про це оповів польський автор XIV ст. Янко з Чарнкова¹⁰), припасував цю звістку вже до періоду боротьби за “безвладні” землі Романовичів¹¹.

Хроніст Іоанн із Вінтертура, будучи віддаленим від театру подій як географічно, так і хронологічно, механічно додав до понищених польських земель ще й Угорщину, очевидно, піддавшись згаданому замішанню у стані короля Карла Роберта Анжуйського (1288 – 1342). Зрештою, “ординська загроза” у 1330-х рр. неодноразово фігурує на сторінках угорських актових матеріалів¹², тому подібну неточність не варто сприймати як авторську провину. З іншого боку, лютневий похід ординців 1340 р. на володіння Казимира III – факт цілком достовірний. Незважаючи на те, що про участь руських військ у джерелі не згадано, дружинники Юрія-Болеслава Тройденовича могли підтримати цю виправу.

Руський князь, котрий, як вказано у польських середньовічних анналах, вже приводив монголів на Люблін у 1337 р.¹³, намагався зірвати польсько-угорське зближення, яке все ж таки було скріплене Вишеградськими домовленостями у 1338 р.: свідченням ведення перемовин із “руського питання” став позначений в угорських наративних джерелах візит загадкового князя Лотки¹⁴. У польській історіографії закріпилася думка, що цим невідомим володарем був сам Юрій-Болеслав Тройденович¹⁵. Цих поглядів подекуди дотримуються і дотепер¹⁶, вважаючи, що на цьому з’їзді він закріпив спадкове право на свої володіння за Казимиром III. Щоправда, сам польський король ніколи до цієї гіпотетичної угоди не покликався¹⁷, а факт візиту і участі Юрія-Болеслава у переговорах так і залишається лише припущенням.

Версії дослідників щодо існування незнаного з джерел Володимира з династії Романовичів – сина Мстислава Даниловича¹⁸ або ж Андрія Юрійовича¹⁹ – є дуже вразливими і базуються, передусім, на гіпотетичних побудовах. На нашу думку, цілком

об'єктивною є позиція дослідників, котрі у згаданому Лотці вбачають добжинського князя Владислава Земовитовича²⁰. Причому здрібніле ім'я (Лотка) може вказувати на молодших за статусом князів-претендентів, котрі борються за спадщину по своїх батьках²¹. Саме у такому невизначеному положенні і перебував Владислав Земовитович, коли розраховував із допомогою польського короля знову поборотися за Галицько-Волинське князівство.

Протиставити конкурентові та силам, що його підтримували, Юрій-Болеслав Тройденович міг тісний союз із монголами. Проте після лютневої кампанії 1340 р. його було вбито. Найкраще підготовленим до такого розвитку подій, що також кидає тінь підозри на пряму причетність до цього факту виявився Казимир III, котрий на першу звістку про отруєння Юрія-Болеслава Тройденовича вирушив із військом на Львів²². Існують версії, що добра військова готовність польського короля до походу на Русь була викликана бажанням допомогти мазовецькому князичу в його боротьбі з непокірними боярами²³, проте вразливою стороною такої побудови є свідчення сучасників подій (у тому числі й Іоанна з Вінтертура), що Казимир III рушив у похід лише тоді, коли вже дізнався про убивство Тройденовича. Один із найкращих описів перебігу подій 1340 – 1341 рр. було залишено саме швейцарським хроністом. Не зважаючи на велику зацікавленість цим епізодом серед дослідників²⁴, деякі аспекти оповіді потребують додаткового аналізу:

“Causam adventus horum paganorum aliqui aliter assignant, dicentes, quod imperator Thartarorum duos paganos breviter ante ista tempora reges satis ydoneos Ruthenis prefecerat, quibus successive ab eis per venenum extinctis procuravit eis christianum latinum, si illi parcere vellent ut videret. Qui dum regni gubernacula per plura annorum curricula strenue gessisset, tandem cum numerum et ritum latinorum illic mutiplicasset, et hoc Ruthenis displicuisset, ipsum intoxicabant per venenum tam forte, quod dissiliit in plures partes. Quod audiens rex Krakowie, cuius consors soror uxoris regis Ruthenorum fuerat, illuc cum exercitu properavit et immensam pecuniam ab eo relictam rapiens reversus est. Propter quod imperator Tartarorum hec intelligens nimio furore agitatus paganos memoratos ad devastandam regionem regis Kragovie et alias finitimas regions principum fidelium emisit. Qui inter cetera facta sua civitatem unam regalem pertinentem regi Kraggowie obsederunt. Quod videns rex sepedictus exercitum congregavit et in eos irruens in obsidione constitutos occidit ex ipsis VI milia et civitatem viriliter defendit. Reges paganos plures et alios maiores natu, qui se peccunia redimere poterant, illesos abire permisit. In illo conflictu duces Polonie fortiter egerunt. De predicti paganis maxima multitudo repentino incurso et insperato Brusciam ingreditur et eam degrassantur, sed christiani, quam cito poterant, se congregantes bellum eis inferunt et in eo prevalentes ipsos fugarunt, non tamen absque cede et sangwinis effusione multorum christicolarum” (*“Мету вторгнення тих поган якось інакше визначають, кажуть, тому що імператор Татарський незадовго до цього часу двох поганських королів цілком достойних поставив на чолі русинів, котрі їх один за одним струїли; тоді [хан] поставив над ними християнина-латинянина, аби подивитися, чи пощадять вони його. Той правив державою довгі роки і зробив багато, wreштї-решт, збільшив число латинян і латинських обрядів, чим викликав невдоволення русинів, які отруїли його настільки сильною отрутою, що тіло його розпалося на багато частин. Почувши про це, краківський король [Казимир III], чия дружина була сестрою дружини отруєного князя русинів, вирушив туди з військом і, захопивши там його майно, що лишилося, повернувся до себе. Коли про це стало відомо імператору татар, він, ледь не сказившись від неймовірної люті, направив зазначених язичників, щоб вони розорили*

область краківського короля і інші, що межують з нею, які сповідують праву віру. Вони [ординці], між іншим, обложили одне велике місто, краківському королю належне. Побачивши це, названий король зібрав військо і, прийшовши туди, зняв облогу зі своїми шістьма тисячами [війська] і містян мужньо захистив. Багатьом язичницьким королям та іншим людям знатного роду, які могли заплатити за себе викуп, він дозволив піти. На цій війні польські князі хоробро боролися. З названих поган [після цього] величезна кількість набігом раптовим і несподіваним у Прусію вривається і її атакує, але християни, котрі швидко зібралися, своєю єдністю у битві їм протистоять і їх перевагою власною відігнали, однак, не без пролиття крові багатьох християн”²⁵.

Фрагмент, як бачимо, є цінним джерелом з історії Галицько-Волинської Русі XIV ст. Варто зауважити, що хроніст Іоанн із Вінтертура об'єднав повідомлення про смерть Андрія та Лева Юрійовичів, Юрія-Болеслава Тройденовича і війну за спадщину Романовичів 1340 – 1341 рр. Спробуємо розібрати цей об'ємний текст на окремі ланки, проаналізувати можливі джерела його походження.

На думку М. Грушевського, до повідомлення про отруєння Юрійовичів (під *поганськими королями* треба розуміти саме Андрія та Лева) варто ставитися обережно, адже почерпнуто воно було з усних переказів. Як справедливо вказує вчений, Іоанн, хоч і досить детально (і, мабуть, правдиво) розповів про сучасні для себе події початку 1340-х рр., для екскурсу в більш ранню історію Галичини і Волині скористався чутками та поголосками про минуле²⁶. Цікавою є версія про те, що згадуваними у хроніці отруєними були не руські князі, а монгольські баскаки, котрі наглядали за землями вже після загибелі Андрія та Лева за посередництвом боярської ради²⁷. Думка ця, однак, не підтверджена іншими джерелами, до того ж видається вельми сумнівним, аби монгольський володар дозволяв вільно вбивати своїх управлінців²⁸. Водночас латинська мова епохи Середньовіччя не завжди дозволяє однозначне трактування. Як переконливо показав Я. Беняк, згадане “отруєння” насправді могло означати, наприклад, важку хворобу системи травлення, тому сприймати звістку хроніки швейцарського хроніста дослівно тут не варто²⁹.

Повідомлення про правління Юрія-Болеслава Тройденовича Іоанн із Вінтертура записував, будучи тогочасним свідком подій. Обставини, за яких Галицько-Волинські землі дісталися княжичу з мазовецької династії повністю не відображені у джерелах, однак дослідники не сумніваються, що утвердження юного польського князя справді відбулося завдяки складному компромісу як зі сторони місцевої еліти, так і з благовоління ординського хана Узбека, головні військові сили котрого були зв'язані в Азербайджані³⁰. Повідомлення ж про страшну кончину Юрія-Болеслава гіперболізоване: неймовірна дія отрути була покликана лише для художньої прикраси оповіді.

Інформація про збільшення кількості латинян і латинських обрядів (як причину вбивства Тройденовича), а також відомості про ординський похід 1340 – 1341 рр., на нашу думку, були позичені не тільки з переказів, але й, можливо, із поголосу, спричиненого втраченою реляцією польського короля Казимира III до папи римського Бенедикта XII (1280 – 1342). Саме з неї могли бути взяті відомості про спорідненість Казимира III з Юрієм-Болеславом Тройденовичем, хоробру боротьбу польських князів проти ординців і навіть про сплату “язичницькими королями” невідомого з інших джерел викупу. Очевидно, одразу по смерті руського князя польський король інформував про це папу римського. Подібний алгоритм дій вже зустрічався, коли Владислав Локеток (1261 – 1333) повідомляв апостольський престол про загибель Андрія і Лева Юрійовичів.

Слова римського понтифіка про отруєння Юрія-Болеслава лягли в основу інших джерел³¹, де до цієї новини додаються наступні подробиці: хроністи (у тому числі, як бачимо, й Іоанн з Вінтертура) наполягають на тому, що до загибелі князя спричинилося його бажання перейти у католицтво, яке йшло врозріз із позицією місцевої еліти. Подібне звинувачення виглядає дещо перебільшеним. Релігійні перемовини з апостольським престолом не висвітлені у джерелах. Лише на початках свого правління Юрій-Болеслав Тройденевич, як видається, мав діалог із римськими кліриками, наслідком чого є опубліковані дві грамоти папи Іоанна XXII (1244/1249 – 1334), одна з яких спрямована до Владислава Локетка, а друга – до князя Русі Рорислава³² (насправді – Болеслава, на що звернув увагу ще М. Грушевський³³). Можливо, однак, відбулося деяке поживалення діяльності католицьких місіонерів на землях Галицько-Волинської держави: з листа Іоанна XXII від 1327 р. до архієпископа гнєзненського можна дізнатися, що “...frater noster Stephanus episcopis Lubucensis petitione monstravit, quod sedes episcopalis Lubucensis in partibus minoris Galathe, que Ruscie nuncupatur, in loco videlicet Flandemiria, ab antique extitit situata, et adhuc ibidem patent plura episcoporum sepulchra...” (“...*брат наш Стефан, єпископ Любуський, петицією вказав, що кафедра єпископська Любуська у частині малій Галатії, що Русією іменована, у області, а саме – Фландемірії, від давніх часів розташована і дотепер там багато єпископських могил є...*”)³⁴.

Варто погодитися з істориком українського церковного життя Миколою Чубатим, що згаданою “Фландемірією” є Волинь³⁵. Щоправда, віднести появу цього осередку до часів правління Юрія-Болеслава Тройденевича все одно не можна – твердження про *багато єпископських могил* не дозволяє точно датувати її створення. З контексту цитованого листа можемо зробити припущення, що римські впливи поглиблювалися ще задовго до часів правління мазовецького княжича, бо Романовичі, як відомо, загалом толерантно ставилися до католицизму, а в містах Галицько-Волинської Русі був присутній значний прошарок західного люду³⁶.

Мабуть, причини, що спонукали до вбивства Юрія-Болеслава Тройденевича і початку боротьби за Галицько-Волинську спадщину були прозаїчнішими. Невідомо, чи у поновленні династичної боротьби свій шанс отримав Владислав Земовитович: джерела пов’язують увесь подальший хід воєнних дій лише з іменем польського короля. Із цитованого фрагменту “Хроніки” Іоанна з Вінтертура стає зрозуміло, що Галицько-Волинська Русь не була підпорядкована Казимирові III: король, як бачимо, лише пограбував землю, після чого бився ординцями, захищаючи неназване велике місто. Пізніші польські джерела підтверджують пограбування Львова³⁷ і оборону Любліна від ординського війська³⁸.

Цікавим є продовження оповіді Іоанна з Вінтертура про те, що, зазнавши поразки від Казимира III, ординсько-русько-литовська “язичницька” коаліція зробила вилазку до володінь Тевтонського ордену. В інших відомих джерелах подібна інформація відсутня. Монголи на той час вели наступальні дії одразу на кількох напрямках, їх сили були надто розсіяні, щоби продовжувати виснажливу кампанію³⁹, до того ж мотиви цієї акції лишаються до кінця незрозумілими.

Можна припустити, хроніст піддався загальному поголосові про могутнє нашестя ханського війська. Так, балтські єпископи у листі до папи римського Бенедикта XII від 3 грудня 1340 р. зазначали: “(...) Imperator Tartarorum, una cum principibus, maxime cum regibus Litwinorum et Ruthenorum suis tributariis, contra quos idem (...) Magister cum suis fratribus ordinis domus theutonic[orum] pro defensione predictae novelle christianitatis

et aliarum vicinarum regionum per continua bella intrepide exponunt se et sua” (“(...) *Імператор татарський, разом з князями [своїми], найбільше з королями Литви та Русі, своїми данниками, супроти котрих також (...) Магістр зі своїми братами військовими дому Тевтонського задля захисту названих новонавернених християн та інших сусідніх регіонів для продовження битв безстрашно виставлять себе і своїх [підданих]*”)⁴⁰. На жаль, пошкодження-пропуски у тексті не дозволяють повністю реконструювати це важливе джерело. З інших хронік відомо, що орденські брати і справді готувалися до війни і навіть закликали до походу проти литовців та русинів⁴¹. Однак жодних військових дій, наскільки відомо, проведено так і не було. Певно, ханські посланці навмисно залякували ймовірних союзників Казимира III, щоби позбавити його підтримки. Швейцарський хроніст Іоанн із Вінтертура, очевидно, поклав в основу свого повідомлення саме цей лист, дещо некоректно потрактувавши його суть.

Поряд з тим, значення “Хроніки” швейцарського середньовічного автора для висвітлення перебігу політичних подій у Галицько-Волинській Русі першої половини XIV ст. надзвичайно велике. На підставі аналізу його записів вдалося уточнити чимало епізодів дипломатії князя Юрія-Болеслава Тройденовича. Зокрема, військові дружини руського володаря, очевидно, супроводжували монгольські війська під час походу на володіння польського короля у лютому 1340 р., по завершенні якого Юрія-Болеслава було вбито. При описі боротьби за спадщину Романовичів швейцарський хроніст використав, напевно, утрачену реляцію Казимира III до римського папи, в якій мали би бути повідомлені подробиці зіткнень із монголами 1340 – 1341 рр. При цьому русинів зображено язичниками, котрі змовились проти християнина-латинника і отруїли його. Цей фрагмент також міг бути запозиченням із відозви польського короля до Риму: загалом віротерпимі Романовичі, наскільки відомо, не мали конфліктів із містянами-католиками. Загибель Юрія-Болеслава Тройденовича відкрила чергову сторінку протистояння за спадщину Романовичів.

¹ Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1993. – Т. 3. – С. 108.

² Iohannis Vitodurani. Chronica / Hrsg. F. Baethgen // Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova Series. – Berlin, 1924. – Т. 3. – Р. 1-281.

³ Див.: Beck M. Johannes von Winterthur // Neue Deutsche Biographie. – Berlin, 1974. – № 10. – S. 576-577.

⁴ Iohannis Vitodurani. Chronica... – Р. 181.

⁵ Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1993. – Т. 4. – С. 27.

⁶ Iohannis Vitodurani. Chronica... – Р. 181.

⁷ Vetera Monumenta historica Hungariam sacram illustrantia / ed. A. Theiner. – Romae, 1859. – Т. 1. – Р. 636.

⁸ Зварич В., Шуст Р. *Нумізматика*: Довідник. – Тернопіль-Львів, 1998. – С. 144-145.

⁹ Pór A. Magyar-rutén érintkezések a XIV-ik században // Századok. – 1904. – Old. 943.

¹⁰ Joannis de Czarnkow. Chronicon Polonorum / opracował J. Szlachetowski // Monumenta Poloniae Historica (далі – MPH). – Lwów, 1872. – Т. 2. – Р. 629. Переклад цієї звістки українською: Мицик Ю. Відомості про Україну XIV ст. в хроніці Яна з Чарнкова // *Магістеріум*. – Вип. 17. Історичні студії. – 2004. – С. 94.

¹¹ Див.: Гарді Д. Кілька нових зауважень до походу угорського палатина Віллерма Другета “in Ruteniam” навесні 1340 року // *Княжа доба: історія і культура* / [відп. ред. Володимир Александрович]. – Львів, 2013. – С. 210, прим. 3.

¹² Волощук М. Проблема васальної залежності Дмитра Детька від угорського короля Людовика I // Княжа доба: історія і культура / [відп. ред. Володимир Александрович]. – Львів, 2012. – Вип. 6. – С. 277-278.

¹³ Rocznik Świętokrzyski // МРН. – Lwów, 1876. – Т. 3. – Р. 78; Królów polskich zdarzenia // Ibidem. – Р. 295.

¹⁴ Chronicon Budense / I. Podhradczky. – Budae, 1838. – Р. 254; Chronicon Dubnicense / Ed. M. Florianus // Historiae Hungaricae Fontes domestici. Scriptores. – Buda, 1881. – Pars I, Vol. III. – Р. 128; Johannes de Thwocz. Chronicae Hungarorum / J. G. Schwandtneri // Scriptores rerum Hungaricarum. – Vindobonae, 1766. – Р. 206. Підставою для появи ідентичних записів в усіх трьох хроніках було втрачене нині угорське джерело: Kaindl R. Studien zu den ungarischen Geschichtsquellen IX., X., XI. und XII. // Archiv für österreichische Geschichte. – Wien, 1900. – Bd. 88. – S. 458-459.

¹⁵ Abraham W. Powstanie organizacji Kościoła łacińskiego na Rusi. – Lwów, 1904. – Т. 1. – С. 206; Zakrzewski S. Wpływ sprawy ruskiej na państwo Polskie w XIV w. – Zamość, 1922. – С. 26-27; Włodarski B. Polska i Rus 1194 – 1340. – Warszawa, 1966. – С. 288.

¹⁶ Swieżawski A. Regencja Władysława Opolczyka na Rusi Czervonej // Książę Władysław Opolczyk. Fundator klasztoru Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie / red. Marceli Antoniewicz, Janusz Zbudniewek. – Warszawa, 2007. – С. 250-251.

¹⁷ Войтович Л. Князь Юрій-Болеслав Тройденович: ескіз портрета // Княжа доба: історія і культура / [відп. ред. Володимир Александрович]. – Львів, 2011. – Вип. 5. – С. 218-219.

¹⁸ Грицак П. Галицько-Волинська держава. – Нью-Йорк, 1958. – С. 150.

¹⁹ Мазур О. “Лотка князь руський прибув до Вишеграда”: гіпотетична ідентифікація особи // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2003. – Вип. 7. – С. 75-78.

²⁰ Войтович Л. Князь Юрій-Болеслав Тройденович. – С. 219.

²¹ Андрусак М. Останні Романовичі (нащадки Мстислава і Романа Даниловичів) // Науковий збірник Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 1948. – Т. 5. – С. 3.

²² Войтович Л. Польський король Казимир III і боротьба за спадщину Романовичів // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2011. – Вип. 46. – С. 36.

²³ Swieżawski A. Regencja Władysława Opolczyka na Rusi Czervonej... – С. 247.

²⁴ Грушевський М. Історія України-Руси... – Т. 3. – С. 527-529; Т. 4. – С. 436-437.

²⁵ Iohannis Vitodurani. Chronica... – Р. 184.

²⁶ Грушевський М. Історія України-Руси... – Т. 3. – С. 527-528.

²⁷ Линниченко И. Замечания на статью Г. Режабка // Болеслав-Юрий II, князь всей Малой Руси. – СПб., 1907. – С. 89-90.

²⁸ Грушевський М. Історія України-Руси... – Т. 3. – С. 527-528.

²⁹ Беньяк Я. Вигаснення галицько-волинської княжої династії // Галичина та Волинь у добу середньовіччя. Історичні та культурологічні студії. – Львів, 2001. – Т. 3. До 800-річчя з дня народження Данила Галицького. – С. 80-81.

³⁰ Войтович Л. Князь Юрій-Болеслав Тройденович... – С. 215-216.

³¹ Грушевський М. Історія України-Руси... – Т. 3. – С. 534-535; Войтович Л. Князь Юрій-Болеслав Тройденович... – С. 219.

³² Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae / A. Theiner. – Romae, 1860. – Т. 1. – № 383-384.

³³ Грушевський М. Історія України-Руси... – Т. 3. – С. 530.

³⁴ Documenta Pontificum Romanorum Historiam Ucrainae Illustrantia (1075 – 1953) / Athanasius G. Welykuj. – Romae, 1953. – Vol. I. 1075 – 1700. – № 39.

³⁵ Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. – Рим – Нью-Йорк, 1965. – Т. 1. :Від початку до 1353 р. – С. 683.

³⁶ Войтович Л. Князь Лев Данилович. – Львів, 2012. – С. 108-109, 166.

³⁷ Rocznik Traski // МРН. – Т. 2. – Р. 861-862; Rocznik Malopolski // МРН. – Т. 3. – Р. 199-200.

³⁸ Kronika Jana z Czarnkowa // МРН. – Т. 2. – Р. 621-622; Мицик Ю. Відомості про Україну XIV ст. в хроніці Яна з Чарнкова... – С. 93-94.

³⁹ Jackson P. The Mongols and the West, 1221 – 1410. – Harlow, 2005. – Р. 203, 210.

⁴⁰ Codex diplomaticus Prussiae / Hrsg. J. Voigt. – Königsberg, 1848. – Т. 3. – Р. 34.

⁴¹ Die Chronik Wigands von Marburg / Hrsg. T. Hirsch // Scriptores Rerum Prussicarum. – Leipzig, 1863. – Т. 2. – Р. 497. Автором твору є лицар Віранд Марбурзький, про котрого відомо тільки, що він був герольдом Тевтонського ордену на зламі XIV – XV ст. Хроніка написана середньовісньонімецькою мовою на підставі опрацювання давніших німецьких джерел і є важливим джерелом з історії Тевтонського ордену. У 1464 р. за вказівкою Яна Длугоша її переклали латиною, що, зрештою, дозволило зберегти твір для нащадків, адже оригінальна версія майже повністю втрачена. Докладніше: Wojtár E. Foreword to the Past: A Cultural History of the Baltic People. – Budapest-New York, 1999. – Р. 184.

Ілля Паршин.

Хроніка Іоанна з Вінтертура (Іоанна Вітодуранського) як джерело до історії Галицько-Волинської Русі першої половини XIV ст.

У статті проаналізовано повідомлення швейцарського середньовічного хроніста Іоанна з Вінтертура (Іоанна Вітодуранського), які містять згадки про історію Галицько-Волинської держави першої половини XIV ст. Завдяки цьому вдалося уточнити чимало епізодів із дипломатичної політики князя Юрія-Болеслава Тройденовича. У статті показано, що війська цього руського володаря у лютому 1340 р. разом з ординцями брали участь у поході проти польського короля Казимира III. Після повернення з походу Юрія-Болеслава Тройденовича було убито. При описі боротьби за спадщину Романовичів швейцарський хроніст використав, напевно, втрачений лист Казимира III до римського папи Бенедикта XII. На це вказує наявність деталізованого опису тих подій, невідомих з інших джерел. Водночас, піддано сумніву повідомлення про те, що основною причиною загибелі руського князя було релігійне протистояння.

Илья Parshyn.

The Chronicle of John of Winterthur (Johannes Vitoduranus) as a Source to History of Halych-Volhynian Rus' in the first half of the XIV century.

The article analyzes the messages of Swiss medieval chronicler John of Winterthur (Johannes Vitoduranus), containing references to the history of Halych-Volhynian state in the first half of the XIV century. Some little-known episodes of the diplomatic policy of duke Yuriy-Boleslav Troydenovich are managed. The article shows that the troops of the ruler of Halych-Volhynian Rus' together with the Horde participated in the campaign against the Polish king Casimir III in February 1340. After returning from the campaign Yuriy-Boleslav Troydenovich was killed. In describing the struggle for Romanovych's Inheritance Swiss chronicler used, probably, lost Casimir's III letter to the pope Benedict XII. This is indicated by the presence of a detailed description of the events, which are not described in other historical sources. At the same time it is shown that the religious confrontation as the main cause of death of duke of Halych-Volhynian Rus' is problematic.